

იოსებ სიბოშვილი

დოღორქის მონასტერი

იოსებ სიბოშვილი

დოქტორის მონასტერი

გამომცემლობა „მწიგნობარი“
თბილისი, 2015 წელი

ვუძღვნი ჭეშმარიტ მართლმადიდებლებს,
სულით და ხორციით ქართველებს —
სოფელ უდაბნოს მოსახლეობას.

რედაქტორი

მანანა გორგიშვილი

დამკაბადონებელი:

თამარ ტყაბლაძე

ბარეკანის დიზაინი:

გივი ხარაული

ISBN 978-9941-450-86-0

*მისთანა მოოვარნი, დოდო და ლუკიანე,
ქართუელით მთიებნი, ულამონი ნათელნი,
ულადთა უწყლოდ, უპოვარნი კლეობენ,
შვილთ იმრავლებენ, გემოსა უგემონი,
ალიკარვებენ, დღეს მდინარით მდგომადმდი.*

თქმული ნიკოლოზ თფილელის მიერ

მე-18 საუკუნეში (1760 წელი) გარეჯის მრავალმთის უდაბნოს დოდორქის მონასტერმა, ლეკთა მუდმივი თავდასხმების გამო, საბოლოოდ შეწყვიტა არსებობა. მისი უკანასკნელი წინამძღვარი გახლდათ მამა სვიმონი (ინაურიძე) (1740-1760წ.წ.)

250 წლის შემდეგ, 2010 წლის 19 მაისს, ღირსი დოდო გარეჯელის ხსენების დღეს, უწმინდესისა და უნეტარესის, სრულიად საქართველოს პატრიარქის ილია მეორის ლოცვა-კურთხევით დოდორქის მონასტერში განახლდა მოღვაწეობა და პირველი წირვა აღავლინა ურბნისისა და რუისის მიტროპოლიტმა იობმა (აქიაშვილი). ხოლო მონასტრის წინამძღვრად უწმინდესის მიერ დადგენილ იქნა სქემმღვდელმონაზონი (ამჟამად სქემარქიმანდრიტი) სერაპიონი (ნიკლაური).

სანამ მონასტრის დღევანდელ მოღვაწეობაზე ვისაუბრებთ, ინტერესმოკლებული არ იქნება თუ მოკლედ მიმოვიხილავთ მის თოთხმეტსაუკუნოვან ისტორიას.

ფეოდალური საქართველოს წინსვლა-დაქვეითება გარეჯის პოლიტიკურ-სოციალურ ცხოვრებაში აისახა. გარეჯმა თავისი არსებობის გრძელ მანძილზე სამი ძირითადი ეტაპი გაიარა: VI საუკუნიდან XIII საუკუნის მეორე ნახევრამდე იგი ხასიათდება განვითარების საერთო აღმავლობით, შემდეგ კი თანდათან დაქვეითებით, ვიდრე XVII საუკუნის დასასრულამდე. XVIII საუკუნეში იწყება შედარებითი წინსვლა. მაგრამ მდგომარეობა მაინც ვერ უტოლდება აღნიშნული პირველი პერიოდის დონეს. XIII საუკუნის მეორე ნახევრიდან ადგილი აქვს გარეშე მტრის ხშირ თავდასხმებს. დასტურდება გარეჯის სრული გაუქმების

შემთხვევებიც. ასე მაგალითად, გარეჯი გაუქმებულია XV საუკუნის დასაწყისისათვის, თემურ ლენგის შემოსევების შედეგად, შემდეგ XVII საუკუნეში შაჰ-აბასის შემოსევის შედეგად. როგორც ჩანს, ამ ანიოკება-აოხრებაში ჩვენს თანამემამულეს გიორგი სააკაძეს ლომის წილი აქვს. ცნობილი სასულიერო მოღვაწე მიხაილ (გობრონ) საბინინი თავის წიგნში „საქართველოს სამოთხე“ წერს: „ამ მონასტერს (დოდო რქას ი.ს.) თვისი წინამძღუარი ჰყუანდა და თავისი საცხოვრებელი მამული. — 1615 წელსა, — წყევისა და გლოვისამან, ვითარ ამ მონასტერსა, ეგრეთვე სრულიად მრავალმთის მონასტერთა, მოულო სრულიად ბოლო და დაამხო და მონყვიტა წყეულ სააკაძეს მონყალებისამებრ — შაჰ აბასის მიერ; უკანასკნელ დრომდინ იქმნებოდა მრავალმთის მყუდროობა, თუ არ აეოხრებინათ იგი სრულიად.“ („უწყება ღირსისა მამისა ჩუეინისა დოდოსთვის“ გვ.636).

რამდენიმე წლის შემდეგ, როდესაც შედარებით მშვიდობიანი პერიოდი დაიწყო გარეჯის მრავალმთის უდაბნოში, ქართველებმა მონასტრების განახლებას მიჰყვეს ხელი. მაგრამ: „ბოლო მოულო მრავალმთის მონასტერთა შემდეგ განახლებისა, მეფე ვახტანგმან, რომელმანცა ბერთუბნის მონასტერი სრულიად რუსეთში გადაიტანა, მცხოვრებითურთ, აღსავლის კარიც კი წაიღო, არამც თუ სხუა რაიმელა გაუშვა: ხატნი და ჯუარნი და დიდნი ნაწილნი ფრიად შემკულნი მდიდრად, აქამომდე უსვენია სასახლის ეკლესიასა შინა, გრაფინა ანნა გიორგის ასულს ტოლსტოის — და მამულების ჩამორთმევამ, ორთა დარჩომილთა უდაბნოთა ღ. დავითისა და ნათლისმცემელისათა, სრულიად გაასაწყლა და დაამხო. აწინდელი ზუარი ღ. დავითის მონასტრისა, რომელიც დაურჩენიათ ისიც ღ. დოდოს საკუთარი არის. — ამით უნდა გავსაზროთ, ვითარმედ ღ. დოდოს მონასტერი ფრიად სავსე იყო ჩუეინობადმდე — როგორც მოგვითხრობენ გარდაცემით. ბოლო დრომდის ღ. მ. დოდოს მონასტერსა შინა რაოდენიმე მონაზონი ყოფილან მცხოვრებნი. შემდეგ გასაწყლობისა არ ვინ შესულა და ამისთვის სრულიად დაკეტილა მონასტერი. დარჩენილა იქ ერთი მწირი ბერი, რომელიც გადმოუყუანიათ ღ. მ. დავითის მონასტერსა შინა და იქ აღსრულებულია; ამის შემდეგ

მთელი დოდოს მონასტრის სახმარი და ავეჯი, ორთა ანმყოფთა უდაბნოთა განუყვიათ, რომელნიცა ზოგიერთნი ინახვიან იქ და მრავალნი მათგანი ზოგი გაჰყიდეს, ზოგი ახალზე გასცვალეს მათთა წინამძღვართა..." (იქვე გვ.636-637).

დანგრევა, მითვისება, ყიდვა-გაყიდვა გაცილებით ადვილი საქმეა, ვიდრე აშენება, შექმნა და მოვლა-პატრონობა. საუკუნეების განმავლობაში შენდებოდა დოდორქის მონასტერი. დოდო გარეჯელს გარეჯის სამონასტრო კომპლექსის წარმოშობა-განვითარების ისტორიაში მის ადრეულ ეტაპზე განსაკუთრებული ადგილი უკავია. ამიტომაც შემთხვევით არ უწოდებიათ მისთვის გარეჯის უდაბნოს მესამე მნათობი. მღვდელ-მონაზონი დოდო VI საუკუნის ერთ-ერთი ყველაზე სახელგანთქმული ქართველი საეკლესიო მოღვაწეა. დავით გარეჯელის თანამოღვაწეთა შორის, დოდო ყველაზე სახელგანთქმულია ლუკიანესთან ერთად. მაგრამ თუ ლუკიანე გარეჯის უდაბნოში წმიდა დავითის ერთადერთი თანამგზავრი და მისი პირველი თანამკვიდრია, წმიდა დოდო დავით გარეჯელისკენ მიემართება მის გარშემო მოწესეთა თავშეყრის პირველ ეტაპზე. მაგრამ გარეჯის სავანეში მისულთაგან წმიდა დოდო პირველი არ ყოფილა. იმ დროისათვის მამა დავითს უკვე მრავალი სულიერი შვილი შემოეკრიბა ირგვლივ: „ვითარცა განმრავლდეს ძმანი და ესმა ჰამბავი მისი წმიდასა ღირსსა მამასა დოდოს, მოვიდა იგიცა წინაშე მამისა დავითისა და მოიკითხნეს ურთიერთას“, „ხოლო მას ჟამსა შინა ისწავა სანატრელმან დოდომ წმიდისა დავითისათვის... აღიძრა ესეცა საღმრთოვითა სურვილითა და მოსწრაფებით მოვიდა მისა მიმართ“, — მოგვითხრობს წმიდა დავითის განვრცობილი ცხოვრება. „ესმა ესე წმიდასა და ნეტარსა დოდოს ესევითარისა კაცისა ანგელოზებრივი ცხოვრება, იწყალა ტრფიალებითა... აღიძრა წინამძღუარებითა სულისა წმიდისათა დამტყვებელმან სოფლისამან და მიიწია კართა ზედა ქუაბისა მისისათა“, — აღნიშნულია წმიდა დოდოს ცხოვრებაში.

მ. საბინინი, ადრე გამოცემულ თავის შედგენილ წმიდა დოდო გარეჯელის ცხოვრებაში, დარწმუნებით აღნიშნავდა, რომ ნეტარი დოდო გარეჯელი იყო ქართველი წარმოშობით, მდი-

დარ კახელ დიდებულთა გვარიდან წარმომდგარი. თან იქვე მიუთითებს, რომ ყველა ხელნაწერისა და ხალხური გადმოცემის მიხედვით, წმიდა დოდო კახელ თავად ანდრონიკაშვილთა საგვარეულოდან ივარაუდებაო. მაგრამ ვინაიდან ანდრონიკაშვილები საქართველოში 1167 წელს მოსული ბერძენი ანდრონიკე კომნენოსის შთამომავლები არიან, წმიდა მამის ამ გვართან დაკავშირება მხოლოდ მდებდრობითი ხაზით იქნებოდა შესაძლებელიო. თუმცა ნათესაობით ამ ფორმასაც გადაჭრით უარყოფს. წმიდა დოდო, როგორც კახეთის თავადთაგანი, ანდრონიკანი, წარმოუდგენია, ასევე, კალისტრატე მღვდელ-მონაზონს.

წმიდა დოდოს კახელობა ხაზგასმულია ვახუშტი ბაგრატიონთანაც. მასზე საუბრისას ბატონიშვილი ლაკონურად და თავდაჯერებულად მიუთითებს: „რომელიცა იყო ნათესავით და ქუეყანით კახი“. ეს საკითხი ასევე არის დანახული XVIII საუკუნის ჰაგიოგრაფიულ თხზულებებში. რომანოზ მიტროპოლიტი წმიდა დოდოზე საუბრისას აღნიშნავს, რომ „იგი იყო კახეთისა სამთავროითა“. დოდო გარეჯელის ცხოვრება კი მოგვითხრობს, რომ „ესე წმიდა და სანატრელი, კაცი ანგელოზთა სწორი, მამა დოდო იყო მამეულად ძირთაგან აღმოცენებული და შობილი ქუეყანით კახეთით“.

რომანოზ მიტროპოლიტი გვამცნობს, რომ დავით გარეჯელთან შეხვედრამდე „ღირსი და ყოვლითურთ სათნო დოდო ყოფილა მონაზონი რჩეული და სათნო ღმრთისა“. წმიდა დოდოს ცხოვრების აღწერილობა, რომელიც, მხოლოდ სვინაქსარული ვარიანტის სახით არის შექმნილი, სავარაუდოდ, ასევე რომანოზ მიტროპოლიტის მიერ 1710-1726 წლებს შორის, ამ მოღვაწის შემდეგნაირ დახასიათებას წარმოგვიდგენს: „მას ჟამსა იყო სანატრელი დოდო, მონაზონი პატიოსანი, სიყრმითგან მონაზონებისა სახესა და წესსა მიმღები და ქრისტესდა შემდგომი და ყოველთა სათნოებითა სრულიად უნაკლულად განსრულებული და უზენაეს ყოველთა სათნოებათა მოღვაწებისა ტრფიალი იყო“. დავით გარეჯელის გვიან შედგენილი სვინაქსარული ცხოვრების მიხედვით „მას ჟამსა იყო სანატრელი დოდო, მონა-

ზონი პატრიოსანი”, რომელიც გარეჯის უდაბნოში მონაზონთა თანხლებით მიდის.

მაშასადამე XVIII საუკუნის გვიანდელ ცხოვრებათა მიხედვით, წმიდა დოდო აღრიდანვე გამორჩეული მონაზონი ყოფილა. რომანოზის თანახმად, ქრისტეს ეს უღელი მას სიყრმიდანვე დაუდგამს, გარეჯის უდაბნოში კი განდეგილობისადმი მისწრაფებას მიუყვანია. ხოლო სხვა ცნობით, მამა დავითთან მიმავალს მონაზონთა ამაღაც ხლებია თან.

წმიდა დოდოს წმიდა დავითის ლავრაში დამკვიდრების შემდეგ ბერთა რიცხვი გაზრდილა: „ვითარცა წარხდეს მცირედნი დღენი შემოკრბა სიმრავლე სხუათა ძმათაი”. როგორც ჩანს, ძმობის ასეთი მატების გამო, დავით გარეჯელს მათი ნაწილისათვის ახალი სავანის შექმნის საჭიროება დაუნახავს. ამ საქმის თაოსნობისათვის ყველაზე შესაფერის პიროვნებად მას სწორედ ღირსი მამა დოდო მიუჩნევია: „წარვედ, ძმაო, რქასა ამის კლდისასა, რომელ არს პირისპირ ჩვენსა და წარიტანენ თანა სხუანიცა ძმანი, რამეთუ წადიერ არიან, რაითა გარე ისჯებოდინ ხორცითა სულთა მათთა ცხოვნებისათვის”. ახალი სავანის შესაქმნელად მათ უნდა გამოეკვეთათ ახალი ქვაბ-სენაკები შემდგომი მოღვაწეობისათვის. წმიდა დოდოც, რასაკვირველია, ზედმიწევნით ასრულებს მამა დავითის მითითებას: „წარვიდა და აღაშენა უდაბნოთ იგი სახელსა ზედა ყოვლისა წმიდისა დედოფლისა ჩუენისა ღმრთისმშობელისასა”.

რომანოზ მიტროპოლიტი დავითის მიერ დოდოსათვის ცალკე სავანის დაარსების კურთხევის მიზეზად ასახელებს დოდოს მღვდლობას და დავითის მოღვაწეობის წესის გამო ძმათა დამწყობისათვის მოუცლელობას: „რამეთუ მღვდლობისა წესი აქვნდა ღირსსა დოდოს, ვინაითგან თვით მოუცლელ იყო წმიდა დავით და შექცეულ მიუდრეკელად დამტევებელ სოფლისა დაყუდებისა შრომასა, ამისათვის არწმუნა მოურნეობა სულთა, რათა ყოველივე საჭიროდ სახმარი საიდუმლო და ხორცთაცა სახმარი მიეცემოდესთ მოქენეთა”.

ღვთისმშობლის უდაბნოს დაარსებისას წმიდა დოდო და მისი საძმო, პირველ რიგში, წმიდა დავითის კურთხევის შესაბამისად,

კვეთენ წყალშემკრებ ავზებს და საცხოვრებელ ქვაბებს. ანუ იქმნიან აუცილებელ საარსებო პირობებს ახალ ადგილას მონაგროების დასაწყებად.

თვით ღმერთშემოსილი მამა დოდო, როგორც ეს ასკეტი მეუდაბნოეთ სჩვეოდათ, ერთ პატარა გამოქვაბულში დაყუდებული ლოცვითა და მარხვით იხვეჭდა საღმრთო მადლს: „დაეყუდა ნაპრალსა ერთსა ინროსა, ვიდრე ერთსა ოდენ კაცისა დამტევნელისა, დღე და ღამე აღმვლენელი ლოცვისა ღმრთისა მიმართ ზამთრისა ჟამსა და ზაფხულისათა, ყინულსა და სიცხესა, დამთმენელი ღამისთევითა, მარხვითა, მდინარისებრ ცრემლითა უპოვარებითა”.

გარეჯის მრავალმთის უდაბნოთაგან რიგით მეორე და ერთ-ერთი ყველაზე სახელგანთქმული მონასტრის დამაარსებელი წმიდა დოდო ხანგრძლივი და დაუღალავი მოღვაწეობის დასრულების შემდეგ დაკრძალეს მისსივე ქვაბ-სენაკში, რომელიც მონასტრის საძმოს მიერ გამოქვაბულ ეკლესიად იქნა გარდაქმნილი.

მ. საბინინის ზემოთ დასახელებული თხზულების თანახმად, ჯერ კიდევ ყმანვილობიდან ახსოვდა წმიდა დოდოს განსასვენებელი და როცა ამ ეკლესიის სამხრეთ ნაწილი ჩამოიქცა, მისი აღდგენა-გამაგრება გადაწყვიტა, თუმცა, საქართველოს ეგზარქოს ევსევოსთან მწვავე დამოკიდებულებების გამო, ვერ შეძლო ჩანაფიქრის განხორციელება. მოგვიანებით, საბინინმა მიტოვებული დოდორქის მონასტრიდან წმიდა დოდოს ნაწილების წმიდა დავით გარეჯელის უდაბნოში გადასვენება გადაწყვიტა და ეგზარქოსი იოანნიკესაგან შესაბამისი ნებართვაც მიიღო. 1880 წლის 16 მარტს მ. საბინინი და წმიდა დავით გარეჯელის უდაბნოს ბერები: მღვდელმონაზვნები სიმეონი (წულუკიძე) და იოსტოსი, მთავარდიაკვნები იოასაფი და სფირიდონი (გრძელიშვილი). აგრეთვე სამი მორჩილი წმიდა დოდოს სამარხო ეკლესიაში მივიდნენ. აი, რას მოგვითხრობს მ. საბინინი:

„ოდეს აღვედით ღ. მამის მონასტერსა შინა ძლივ მივაგნევით ღ. დოდოს საფლავის ეკლესიას, რომელიც სრულიად აღმოვსილი იყო ქვიშით და ღამით. ვინყეთ პირუეილად აღმოვმენდა, შემდეგ იმისა გამოჩნდა ღ. დოდოს საფლავი, რომელსა ზედა დახატულ

იყო ხატი ღირსისა შეხვეული მაზარასა შინა, კამარით. საფლავსა ხელის ჩასაყოფი ჰქონდა, მიწის ამოსაღებად, ევლოგიით სასოებითა და სურვილით მიმავალთა. ვინცეთ პარაკლისის გადახდა და ვედრება საშინელისა მის საქმისა, ხელყოფისათვის. ავხადეთ სამჯერ გადალესილი დულაბით დიდი ლოდები დაკრძალული წმიდათა მამათაგან სინმიდე დამარხული. ლოდთა ქუეიშე გამოჩნდა გაცხრილი წმინდა მიწა და შემდეგ აღმოვიღეთ მიწა და გამოჩნდა ქვით დახურული საფლავი კლდისაგან აღმოკუეითილი და ექუსი ნაჭერი პრტყელი ლოდები ედო ზედა, წმიდათა ნაწილთა, რათა მიწა არ შეხებიყო. საფლავითგან აღმოვიდოდა მშუეინიერი სუნნელება, რომელიც ჰზდიან აქამომდენ წმ. ნაწილთა ღირსისათა... ოდეს აღხადა პირუეილი ქუა ზემოთქმული და შემდეგ მისა მეორე და მესამე, სულ იყვნენ ექუსი, ღირსი დოდო, სრულიად გამოჩნდა, როგორც იყო ჩასუეიენებული ათას ორასი წლის უწინარეს, წმ. მამათა მიერ, ისე შეხვეული მაზარასა შინა, თავზე და პირზე ეხურა შავი დაფარნა ოქროკერილი და ამასთანავე ფერხთა ზედა; გულზედ როგორც შემდეგ ვსცანით ჯუარი ედვა, რომელიც წყლისა ნადენისა მიერ ჩაშლილ იყო, გარდა ერთისა გრძელი ნაჭრისა, რომელიც ან ვითარ ძვირფასი რაიმე ლუთის მშობლის ხატსა შინა გავაკეთე და ეკლესიასა შინა უნდა აღვუმართო საქართველოს. ესე რა ვიხილეთ კაცი ზეცისა და ანგელოსი ქუეიყნისა, ველარ დავუტევეთ ისრე, არამედ რჩევისამებრ. მოვიტანე ფარჩის ზენარი და გავშალე საფლავის პირსა ზედა და მოვიწადინეთ აღმოსუეინება ღირსისა სხეულისა. მე ცოდვილმან მივჰყავ ხელი. საუბედუროდ ჩუეინდა ნადენ წყალს დაებებკვა წმიდა სხეული; რომ არა ჰსდენოდა წყალსა, წმიდა გუამი შეუშლელად იქნებოდა სრულიად. შესამოსელი ხელშივე ნაცრდებოდა, არამედ წმიდანი ნაწილნი (ძუალნი) გარდა სხეულისა მშუეინიერათ იყვნენ დაკრძალულნი. წმ. ნაწილთა, რომელთა წყალი არ შეხებიყო, ძუალთა ზედა შეხმობილი სხეული აჩნდა სრულიად. გალობით და კმევით აღმოვასუეინეთ წმიდანი ნაწილი ზენარსა ზედა; ოდეს სრულიად აღმოკრეფილნი იყვნენ წმ. ნაწილნი, საფლავით, კუალად მივაფარეთ აკლდამა, როგორც იყო”. (გვ.638).

წმიდა ნაწილები გადააბრძანეს, წმიდა დავით გარეჯელის ლავრაში და იქ დაკრძალეს.

მიუხედავად იმისა, რომ მ. საბინინს ასე დეტალურად აქვს აღწერილი საფლავის ადგილი, მაინც იბადება ეჭვი, რადგან დოდორქაზე რამდენიმე მცირე ეკლესიაა, რომელთაც სამხრეთი ნაწილი ჩამოქცეული აქვთ და სანახევროდ ნაშალით არიან ამოვსებულნი. ამიტომ საჭირო იყო დამატებითი მტკიცებულებანი.

საბედნიეროდ ბ-მა თ. ჯოჯუამ საქართველოს ცენტრალურ სახელმწიფო საისტორიო არქივში, მღვდელ პოლიევქტოს კარბელაშვილის (1855-1936 წ.წ.) პირად ფონდში ასეთ ცნობას მიაკვლია. კერძოდ, პ. კარბელაშვილს თავის ერთ-ერთ უბის წიგნაკში შეტანილი აქვს გარეჯის სხვადასხვა უდაბნოში მიკვლეული წარწერები. მათ შორისაა დოდორქის უდაბნოში მიკვლეული ერთი წარწერა, რომელიც ჩუბინაშვილისეული პუბლიკაციის მიხედვით, გამოაქვეყნა და ნაიკითხა თეიმურაზ ბარნაველმა: „ღმერთო, შეიწყალე ამაზედ მშრომელი დეკანოზი, გიორგი, ამინ“, (აღნიშნული წარწერა XVII საუკუნით დათარიღდა).

მიკვლეული საარქივო ცნობის ანალიზმა მეცნიერებს უჩვენა, რომ პ. კარბელაშვილმა წმიდა დოდოს საფლავი დეკანოზ გიორგის წარწერის ადგილმდებარეობის დასაზუსტებლად გამოიყენა, ხოლო მიკვლევარებმა კი — პირიქით, სწორედ დეკანოზ გიორგის წარწერის დახმარებით მიაკვლიეს წმიდა დოდოს ძველ განსასვენებელს.

აღნიშნულ მოსაზრებას კიდევ ორი ფაქტი ამაგრებს. პ. კარბელაშვილის უბის წიგნაკში, დეკანოზ გიორგის წარწერის გარდა, დოდორქის უდაბნოში კიდევ ერთი წარწერა აქვს შეტანილი, რომელიც განეკუთვნება XVIII საუკუნის დასაწყისს და ჩუბინაშვილისეული პუბლიკაციის მიხედვით ნაიკითხა თეიმურაზ ბარნაველმა: „...შესავედრებელო, დამიცავ ცოდვილი ზაქარია“. როგორც ცნობა გვიჩვენებს, ზაქარიას წარწერა შესრულებული იყო, წმიდა დოდოს საფლავის დასავლეთით. საბედნიეროდ, ზაქარიას წარწერაც ცნობილია მიკვლევართათვის. იგი ნამდვილად შესრულებულია ზემოხსენებულ გუმბათოვან ეკლესიაზე დასავ-

ლეთიდან მიკრული ორი სენაკიდან ერთ-ერთში აღმოსავლეთ კედლის ნიშის თავზე.

მეორე, როგორც ზემოთ ითქვა, მიტროპოლიტი რომანოზის მიერ 1710-1726 წ.წ.-ში შედგენილ წმიდა დოდო გარეჯელის სვინაქსარულ ცხოვრებაში დაცულია ცნობა, რომლის თანახმად წმიდა დოდოს სამარხო ეკლესიაში, წმიდანის საფლავთან, კედელზე შესრულებული იყო წმიდა დოდოს ფრესკული გამოსახულება. ამ მხრივ ყურადღებას იქცევს გუმბათოვანი ეკლესიის მოხატულობის აკადემიკოს შალვა ამირანაშვილისეული აღწერა, რომლის თანახმად ეკლესიის ჩრდილოეთ მკლავის ქვედა რეგისტრში გამოსახული იყო მოხუცი ბერის სამოსში. ბ-ნი თ. ჯოჯუა ვარაუდობს, რომ შ. ამირანაშვილის მიერ აღწერილი ბერის სამოსიანი მოხუცი მიტროპოლიტ რომანოზის მიერ ნახსენებ წმიდა დოდოს ფრესკულ გამოსახულებას უნდა წარმოადგენდეს.

ამჟამად წმიდა დოდოს განსასვენებლის გუმბათოვან ეკლესიასა და მიმდებარე სენაკებში მიმდინარეობს განმედიტი სამუშაოები. ვფიქრობ, მისი დამთავრების შემდეგ ბევრ რამეს მოეფინება ნათელი.

ბ-ნი თ. ჯოჯუა კიდევ ერთ საინტერესო მასალას გვანვდის: „სულ ახლახანს აკადემიკოსმა თინათინ ყაუხჩიშვილმა გამოსცა II ტომი წიგნისა „საქართველოს ბერძნული წარწერების კორპუსი“. ნაშრომში, აღმოსავლეთ საქართველოში გამოვლენილი ბერძნული ეპიგრაფიის სხვა ძეგლებთან ერთად შესულია თამარ ოთხმეზურის მიერ გარეჯის დოდორქის მონასტერში მიკვლეული და გამოსაცემად მომზადებული ჩვიდმეტი პილიგრიმული წარწერაც. წარწერები ამოკანრულია დაახლოებით 1494(?) - 1596 წლებში. საბერძნეთიდან მოსული მომლოცველების მიერ. საყურადღებოა, რომ ჩვიდმეტივე წარწერა შესრულებულია დოდორქის მონასტრის, ჩვენთვის საინტერესო, გუმბათოვან ეკლესიაში. როგორც ჩანს, ბერძენ პილიგრიმთა უმთავრესი მოსალოცი ადგილი დოდორქის მონასტერში მცირე გუმბათოვანი ეკლესია იყო, რაც, თავის მხრივ, იმით უნდა ყოფილიყო განპირობებული, რომ სწორედ აქ მდებარეობდა მონასტრის დამაარსებლის წმიდა დოდო გარეჯელის ძველი განსასვენებელი,

სინმინდე, რომლის მადლსაც ისევე ემყარებოდა დოდორქის მონასტერი, როგორც წმიდა დავით გარეჯელის საფლავს გარეჯის წმიდა დავითის მონასტერში” (გვ.42-43).

ასე, რომ XVIII საუკუნე ავბედიით გამოდგა დოდორქის მონასტრისთვის. აქ საქმე ლეკიანობას ეხება. ერთი გვიანი ხანის (1830წ.) ხელნაწერის მინაწერში ვკითხულობთ: „წმიდის დოდოს ქართველის საფლავის ლავრა დაიცალა უღმრთოთა ლეკთაგან წელსა ჩღნე“- ს (1755წ). ამავე წელს დოდოელ მკვიდრს ასეთი რამ ჩაუწერია: „ამა ქორონიკონს თვესა სექტემბერსა ლ, დღესა ორშაბათსა, მე ყოვლად უღირსი ხუცეს მონაზონი გერმანე დავიჭერ ძლიერად ლეკთაგან” (ხელ.აღწ. IV, 12, ფ 1044).

რაც ურჯულოებმა ვერ დაგვაკლეს, ის შეგვისრულა ერთმორწმუნე რუსეთის ნილაბს ამოფარებულმა მასონურმა იმპერიამ, რომელიც მეტეორივით შემოიჭრა ღვთისმშობლის ნილხვედრ ქვეყანაში და ეგზარქოსობის უღელქვეშ მოაქცია. ძველი მართლმადიდებლური ქვეყანა იძარცვებოდა და კნინდებოდა დედა ეკლესია. ანტიმართლმადიდებლური და ანტიქართული პოლიტიკის გასატარებლად იმპერია იყენებდა სხვადასხვა ეროვნების ადამიანებს. ამ მიზნით საქართველოში ჩამოასახლეს: სომხები, ბერძნები, ლუთერანი გერმანელები, დუხობორები, მალაკნები და ათასი რჯულის და ჯიშის ხალხი, რომელთა უმრავლესობა რუსეთის ხელისუფლების დასაყრდენს წარმოადგენდა და გამიზნული იყო ქართული ჯიშ-ჯილაგის ამოშანთვისების.

ასე, რომ „დედაკაცნი უნიფხვონი და კაცნი მაკენი” (რუსების საბასეული განმარტება) მიზანმიმართულად შეუდგნენ ჩვენი სასულიერო და საერო ღირებულებების განადგურებას, რომლის გავლენა დღესაც აშკარად შეიმჩნევა თითქმის ყველა სფეროში.

კომუნისტური მმართველობის პერიოდში, ზოგიერთმა თავდადებულმა და მამულიშვილმა შეძლო ამოფარებოდა პარტიულ ნილაბს და ეკეთებინა ეროვნული საქმე. 1940-იან და 1950-იან წლებში, სხვადასხვა ეგრეთწოდებული კომუნისტური „აღმ-

შენებლობის” მიზეზით, კახეთ-ჰერეთის ბარში ჩამოსახლეს ყიზლარელები, ხარაგაულელები, ფშავ-ხევსურები, მესხები, რაჭველები. მიზანი იყო ერთი — აღმოსავლეთ რეგიონში ქართული მოსახლეობის რაოდენობის გაზრდა. 1980-იან წლებში საქართველოს ცენტრალური კომიტეტის ძირეული საკადრო ცვლილებების შემდეგ, დაიწყო სვანების ჩასახლება ეთნიკურად არაქართველებით დასახლებულ რეგიონებში. ამ პროცესმა სად და როგორ გაამართლა, ეს საყოველთაოდ არის ცნობილი. მე დღეს მხოლოდ ერთ-ერთ მათგანს შევეხები. სოფელ უდაბნოში სვანების ჩასახლებამ ის შედეგი გამოიღო, რომ მათ ეს სოფელი, სხვადასხვა კუთხის ქართველებთან ერთად, ქართულ ოაზისად აქციეს. გარეჯის მრავალმთის უდაბნოს დაუბრუნეს ძველი დიდება და დღეს იქ ქართული მართლმადიდებლური სული ტრიალებს. სწორედ ამ ძველი ქართული მოდგმის დამსახურებაა, რომ ურბნისისა და რუისის ეპარქიის წარმომადგენელთან ერთად შესაძლებელი გახდა აღდგენილიყო სამონასტრო ცხოვრება დოდორქაზე. უდაბნოში ერთი წუთით უყურადღებოდ არ ტოვებენ არა მარტო დოდორქის მონასტერს, არამედ დავით გარეჯის და ნათლისმცემლის მონასტრებსაც. დიდიან-პატარიანად ესწრებიან წირვა-ლოცვას და იღებენ ღვთიურ მადლს. მათი სახელები ოქროს ასოებით ჩაიწერება საქართველოს საერო და სასულიერო ცხოვრების წიგნში. აი ისინიც: გიორგი ჩართოლანი, რევაზ ჩართოლანი, ნელი-ნინო კვანჭიანი, ნინო ბარლიანი, ლენა ჩარქსელიანი, დოდო-ნათია დადვანი, თემურ ასაბაშვილი, ანზორ ყიფიანი, სოზარ გულბანი, თინათინ მარგიანი, გიორგი იოსელიანი, ანა იოსელიანი, ცუცა ნავერიანი, მზია კორძაია, ისლამ-სამოველი გვიდანი, სირინო-ფიქრია მარგიანი, ლია პირველი, ხათუნა მარგიანი, გაბრიელ გვიდანი, ნინო გვიდანი, ელიზა ბეკურაშვილი, გიზო გულბანი, ჯანიკო გულბანი, გიორგი გულბანი, ირაკლი იოსელიანი, ბაჩუკი იოსელიანი, გიორგი ხაჭვანი, გიორგი მარგველანი, დავით კვანჭიანი, ბექა მარგველანი, ლუკა (მერაბ) გურჩიანი, ბექა მარგიანი, ლაშა მარგიანი, ვალერიანი (ვაკო) მარგიანი, დავით იოსელიანი, გაბრიელ (მარლენ) პირველი, ბემქენ გულბანი, ირაკლი დადვანი, ალექსანდრე არღვლიანი, ლექსო ხაჭვანი, გიორგი

ხაჭვანი, გიორგი გულბანი, ბექა ასლამაზიშვილი, მიქაელ იოსელიანი, ოთარ იოსელიანი, ერეკლე (ნუკრი) ფირცხელანი, გიორგი (ლერი) იოსელიანი, ვიტალი ხაჭვანი, მაიზერი გუჯეჯიანი, გიორგი (ნემო) ქალდანი, მარგიანი ედუარდი, გიორგი (გუჯო) გუჯეჯიანი, მირიან დადვანი, ონისე (ოლეგი) ბარლიანი, ლევან ბარლიანი, სპარტაკ თოდუა, ლევან გურჩიანი, მედეა გულბანი, გიორგი გულბანი, რომანოზ მარგველანი, დავით ჩართოლანი, ბექა გულბანი, გიზო გულბანი, კახა ხაჭვანი, ბაქარ ჩახმახაშვილი, მინდია ასლამაზიშვილი, გიორგი რატიანი, სერგო ხაჭვანი, მირიან ქანცლიანი, ჯიმშერ ჩართოლანი, პაატა გვარამაძე, ვეფხია ნიგურიანი, ნიკოლოზ ჭელიძე, გიორგი ფიცხელანი, ოთარ ნანსყანი, ბეთქილ ქალდანი, გიორგი თამლიანი, მამუკა გვარლიანი, ვაჟა გულბანი, ხვიჩა გულბანი, გიორგი ხორგუანი, შალვა გვარამაძე, ივრიკა გვარამაძე, თემურ კობიაშვილი, გიორგი ციქობაძე, ანდრია (ზაური) ცინდელიანი, ალბერტი გირგვლიანი, ოლეგ ფირცხელანი, გელა გვიდანი, თემურ გულბანი, რეზო ხაჭვანი, ბაჯი გვიდანი, შურო ფირცხელანი, ლაშა ფირცხელანი, გიორგი (გოგიტა) მარტიაშვილი, ეკატერინე გირგვლიანი, სოფო (ოფელია) მარტიაშვილი, თამილა გირგვლიანი, ლეილა უმფრიანი, ნესტან ფირცხელანი, მაია ფარჯიანი, მანანა გუჯეჯიანი, შუშანიკ (მადონა) თამლიანი, ნანა გირგვლიანი, მარიამ ხაჭვანი, ნუცა გასვიანი, ლევან ჩართოლანი, ავთანდილ ნანსყანი, იბრაგიმ სალილიანი, ნაზი ჩხეტიანი, ივანე-იოანე ჭელიძე, გიორგი იოსელიანი, ბაგრატ არღვლიანი, დავით მარტიაშვილი, თამაზ მარტიაშვილი, გიორგი გოგლიძე, ივანე ლუხუტაშვილი, მარლენ (მურად) გვიდანი, ბადრი გვიდანი, ილია გვიდანი, მალხაზ მურჯიკნელი, მიხეილ პაქსაშვილი, რამაზ ჭკადვა, ირაკლი ყორყოლიანი, მირზა ივეჩიანი, ნანი კვანჭიანი, ნატო (ნატალია) ხასია, ჟენია გულბანი, მაშო გირგვლიანი, მაკა ქალდანი, შალვა არაბული, მამია ჩართოლანი...

უდაბნოელების დაწყებულ საქმეს, დოდორქის მონასტრის გახსნის დღიდანვე, გამოეხმაურნენ: პატარძეულელი ბასილი უნაფქოშვილი, სართიქალელები — დალი კირვალიძე, ნინო სარჯველაძე, მარინე ნიკლაური, დიმიტრი ასათიანი და თქვენი მონა-

მორჩილი. რამდენიმე დღის შემდეგ კი ბევრი მორწმუნე დაიძრა მონასტრისაკენ სხვადასხვა სამუშაოების შესასრულებლად —

პატარძელიდან: გიორგი უნაფქოშვილი, იმედა და ნუგზარ მეკოკიშვილები, შალვა პატარკაციშვილი, მიხეილ, დავით და გიორგი (ორი) უსტიაშვილები.

წყაროსთავიდან: მამუკა გაგნიაშვილი.

თელავიდან: შოთა დარჩიაშვილი, ამირან სამხარაძე, დავით ნეკერაული, გიორგი აბელაშვილი, თორნიკე ბუნიათიშვილი, მიხეილ მარგალიტაშვილი.

გურჯაანიდან: გიორგი სიბაშვილი.

სიღნაღიდან: გიორგი ტუხაშვილი.

საგარეჯოდან: გიორგი ქუმელაშვილი.

სართიჭალიდან: ალექსანდრე კოკოზაშვილი, გიორგი ნოზაძე, იაგო ჩულიაშვილი, ზურაბ ჩოქური, გოჩა შუბითიძე, შალვა შუბითიძე, მერაბ პაქსაშვილი, ბასილი ინასარიძე, ტარიელ გრიგალაშვილი, ივანე, ელგუჯა და ვახტანგ პაქსაშვილები, ჯაბა თითბერიძე, დავით და გელა გველესიანები, გელა ნადირაძე, ბექა ბარბაქაძე, გიორგი ბლიაძე, ზვიად ბარბაქაძე, დავით გენგაშვილი, ლაშა პაქსაშვილი, თამაზ კუჭუაშვილი, დავით ჩოქური, ვალერიან ბიტარიშვილი, ნოდარ გიბიშვილი, შალვა სიბოშვილი და სხვა.

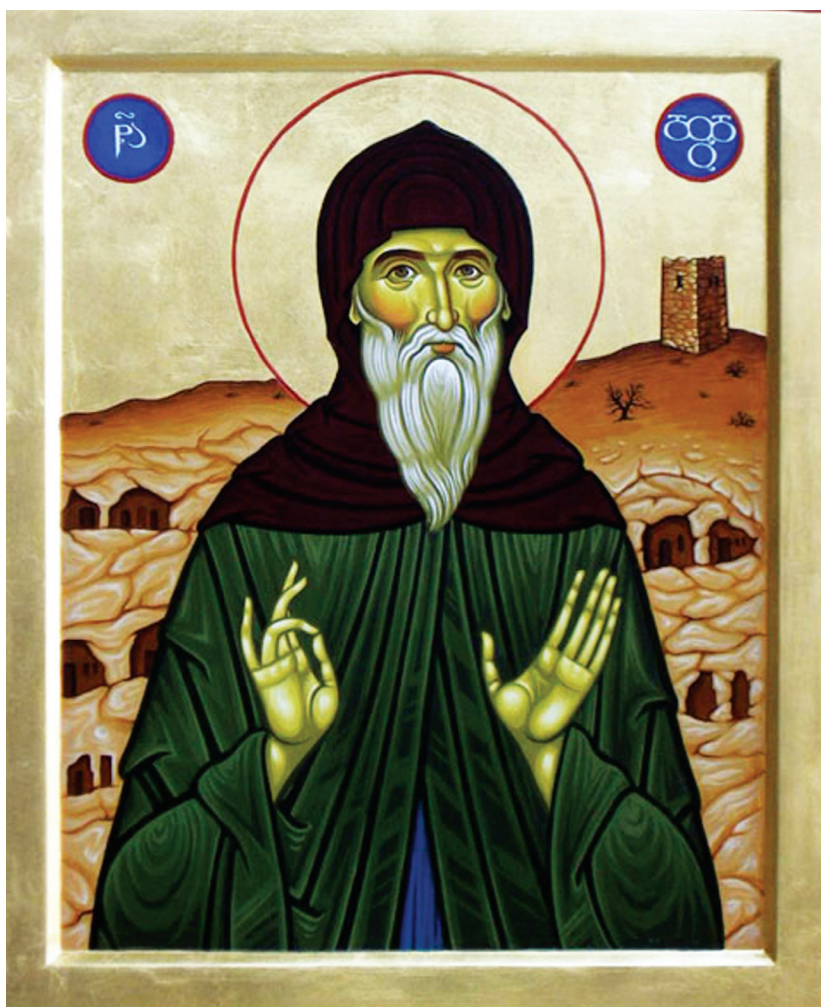
სულ ახლახანს დოდორქის მონასტრის ძირითადი ტაძრის გვერდით აღმოჩენილ იქნა, სავარაუდოდ, XIII-XIV საუკუნეების ეკლესია, რომელიც სასულიერო პირებისა და მეცნიერთა ვარაუდით წმ. იაკობ სპარსის სახელზე უნდა იყოს ნაკურთხი. კლდის ჩამოშლის შედეგად, ტაძარი საუკუნეების განმავლობაში მიწით იყო დაფარული. მიუხედავად ამისა ფრესკები შესანიშნავად არის შენახული.

ამჟამად დოდორქის მონასტრის წინამძღვარი გახლავთ სქემარქიმანდრიტი სერაპიონი (წიკლაური). მასთან ერთად მოსაგრეობენ და მსახურებას ეწევიან: ბერ-მონაზვნები: პავლე (ხაჭვანი), გრიგოლი (ბალაშვილი), თევდორე (ბარამაშვილი) და ბარსანოფი (ოსიტაშვილი).

ღმერთმა უმრავლოს საქართველოს მართლმადიდებელი მორწმუნენი.

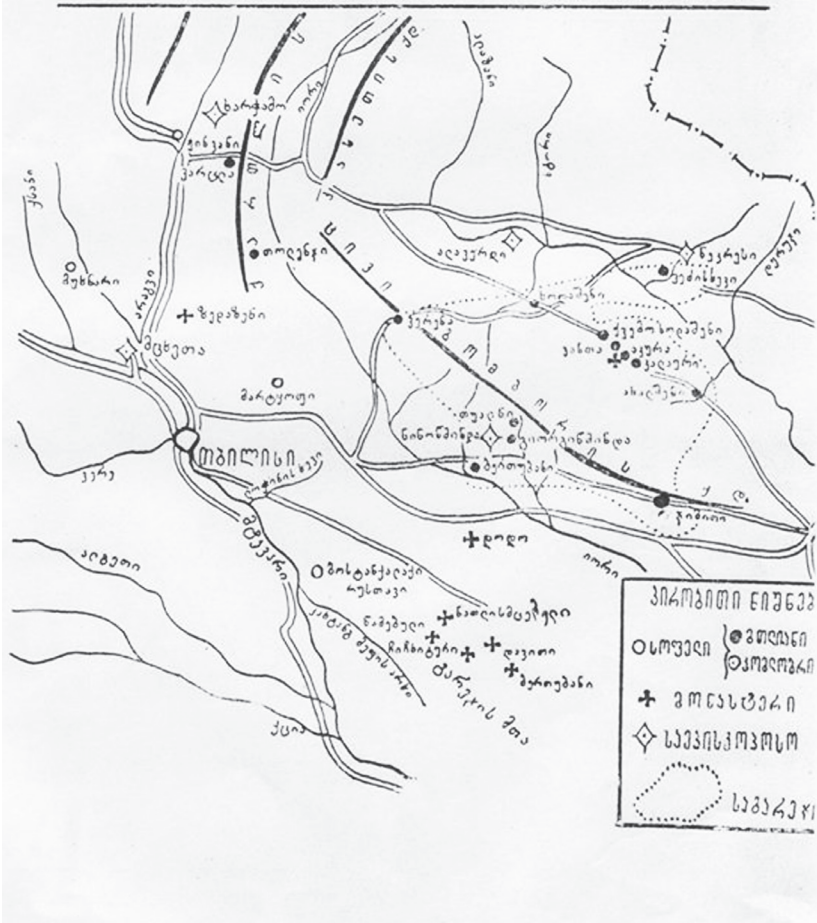
გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ძველი ქართული აგიოგრაფიული ლიტერატურის ძეგლები — „დოდო გარეჯელის ცხოვრება“. ტ. IV — თბილისი საქ. სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამომცემლობა 1968წ.
2. მ. საბინინი — „საქართველოს სამოთხე“. პეტერბურდი, 1882 წელი.
3. ბ. ლომინაძე — „ქართული ფეოდალური ურთიერთობის ისტორიიდან, ტ I თბ.
4. დ. მერკვილაძე — „წმიდა დოდო გარეჯელი“ — ჟურნალი ამირანი 21 თბ. 2009 წელი.
5. თ. ჯოჯუა — „წმიდა დოდო გარეჯელის ძველი განსასვენებელი“, კრებულში: „ქრისტიანობა საქართველოში“ — თბილისი 2000 წელი.

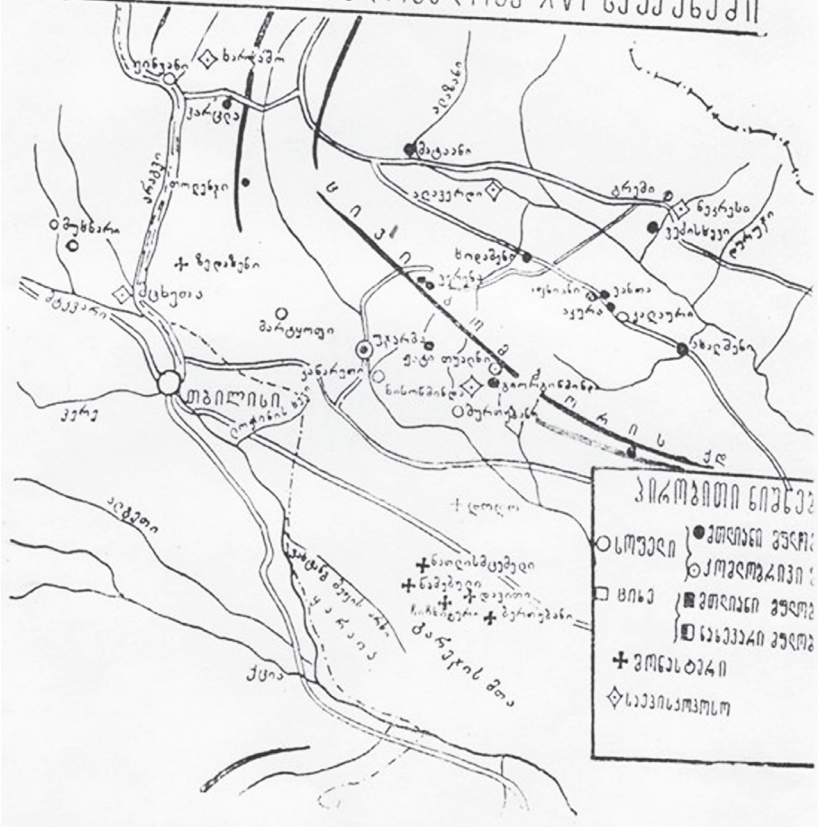

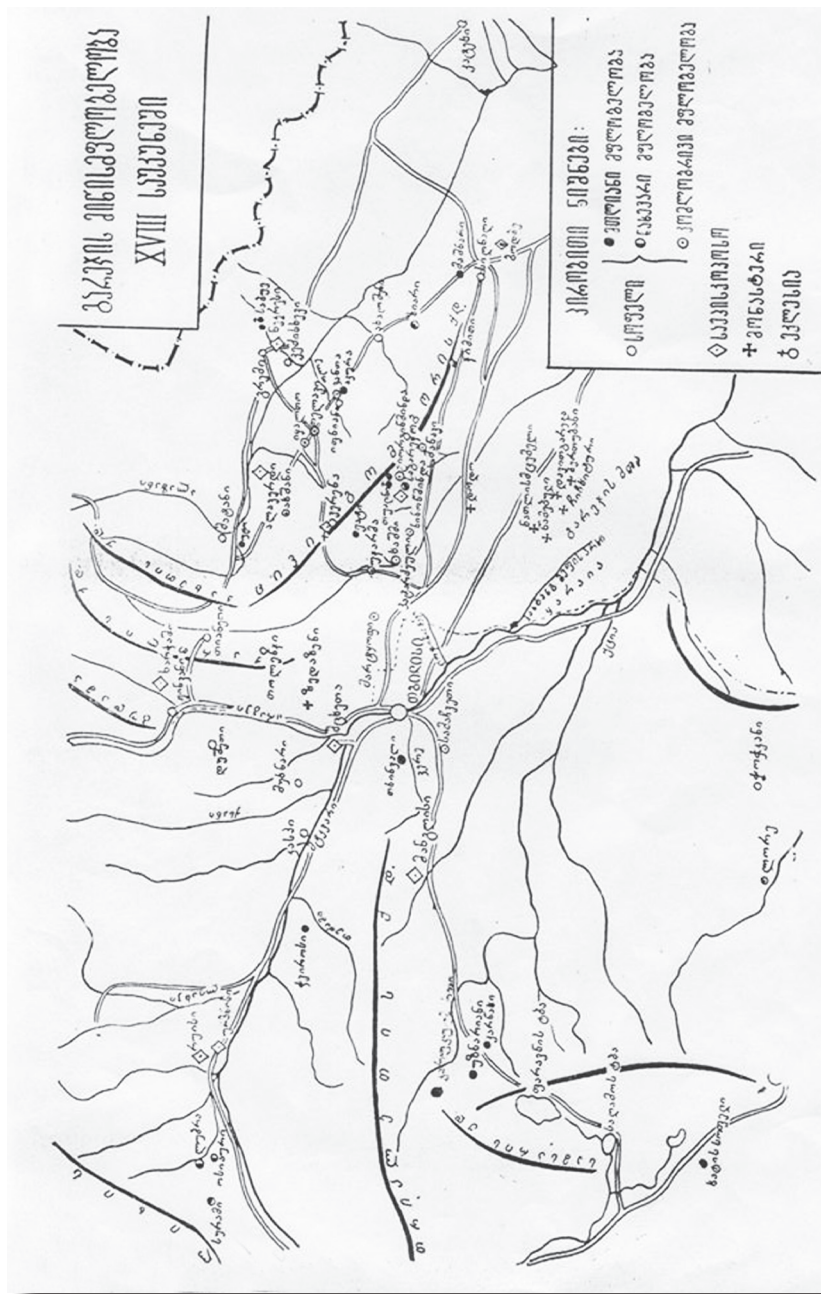
ღირსი დოდო გარეჯელი

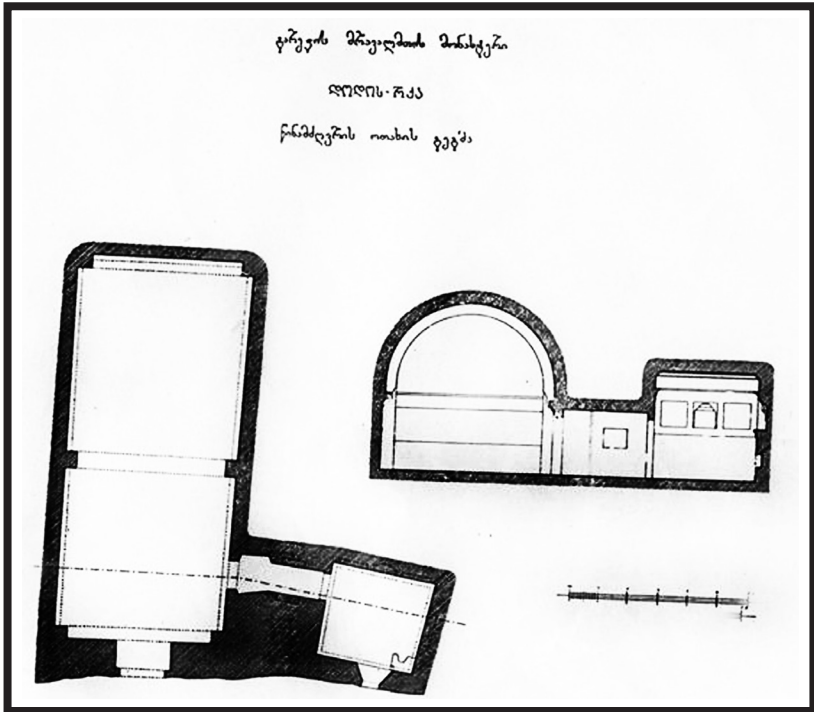
გააკაცის მიწისუფლებელთა აქსენი

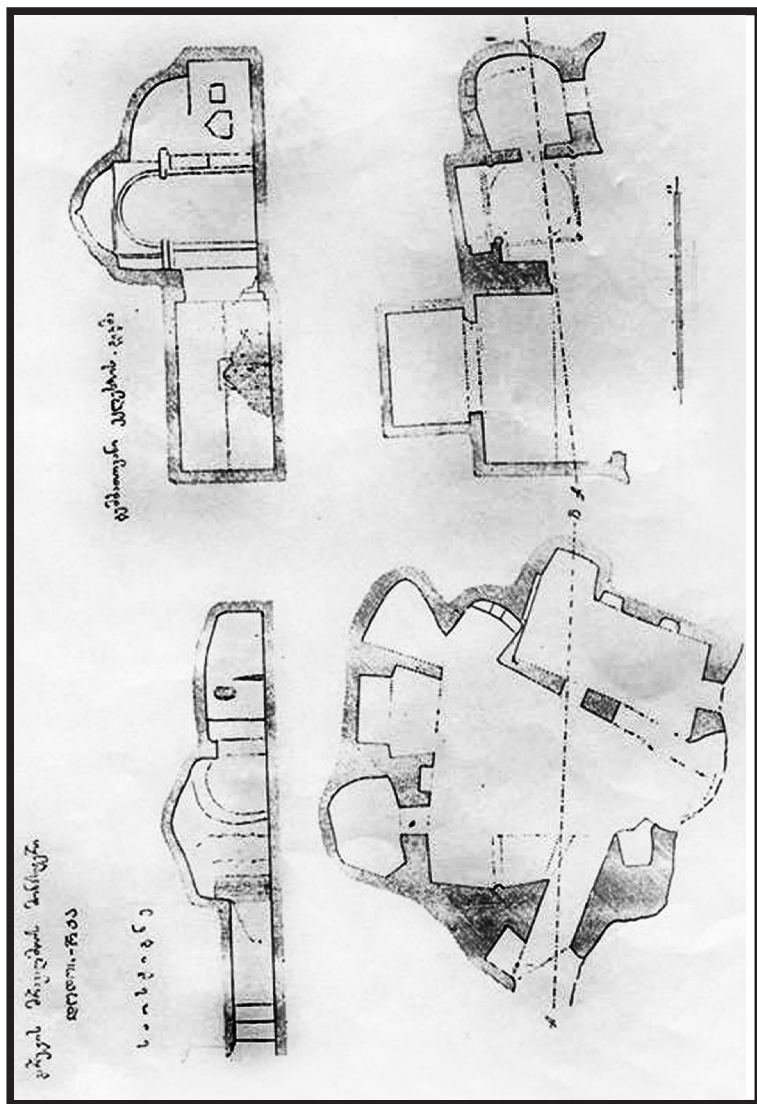
გაჯაქის მიწისპოლოგია XVI სუუუუუუუ

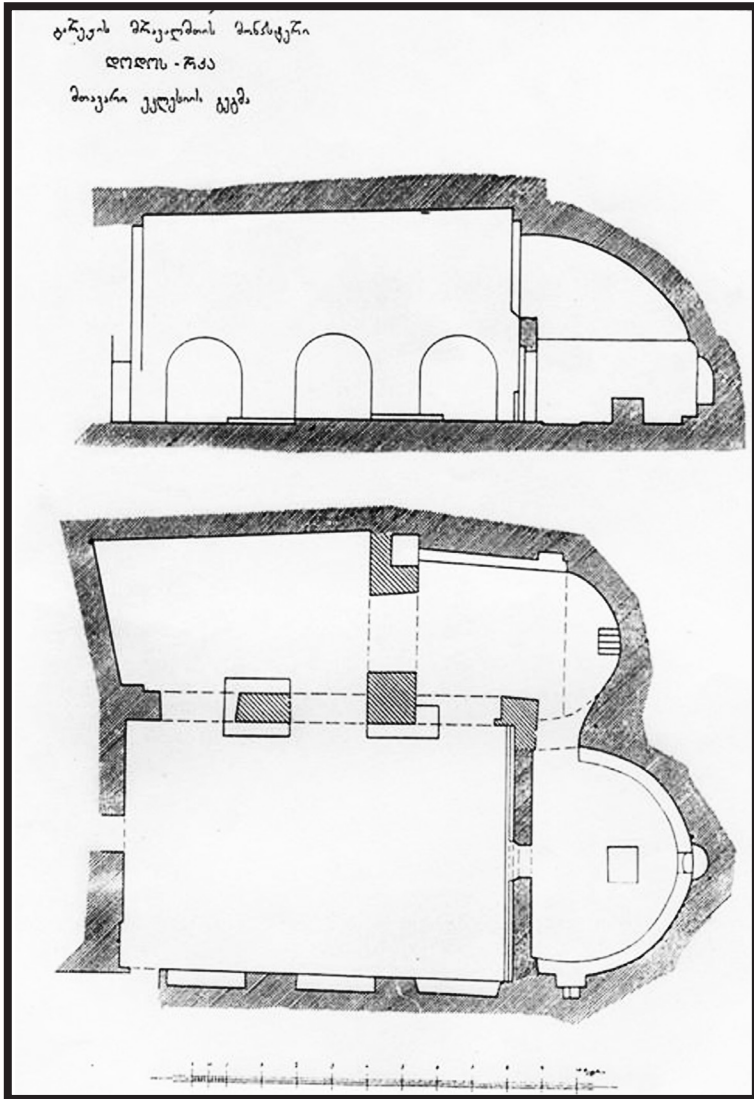

დოდორქის მონასტრის ახალი სატრაპეზოს და მასთან მდებარე მონასტრის წინამძღვრის სენაკის გეგმა (XIX საუკუნე)

დოდორქის მონასტრის ძველი სატრაპეზოსი და
ჯვარგუმბათოვანი ტაძრის გეგმა (XIX საუკუნე)

დოდორქის მონასტრის მთავარი ტაძრის გეგმა (XIX საუკუნე)

დოდორქის მონასტრის მთავარი ტაძრის შესასვლელი

მთავარი ტაძარი მონასტრის აღდგენამდე

დოდორქის მონასტრის ჯვარგუმბათოვანი ტაძარი გასუფთავების
შემდეგ და ღირსი დოდოს საფლავი

გარეჯის მრავალმთის უდაბნოს დოდორქის მონასტერი

ჯვარგუმბათოვანი ტაძარი მონასტრის აღდგენამდე

დოდორქის მონასტრის ჯვარგუმბათოვანი ტაძრის საკურთხეველი

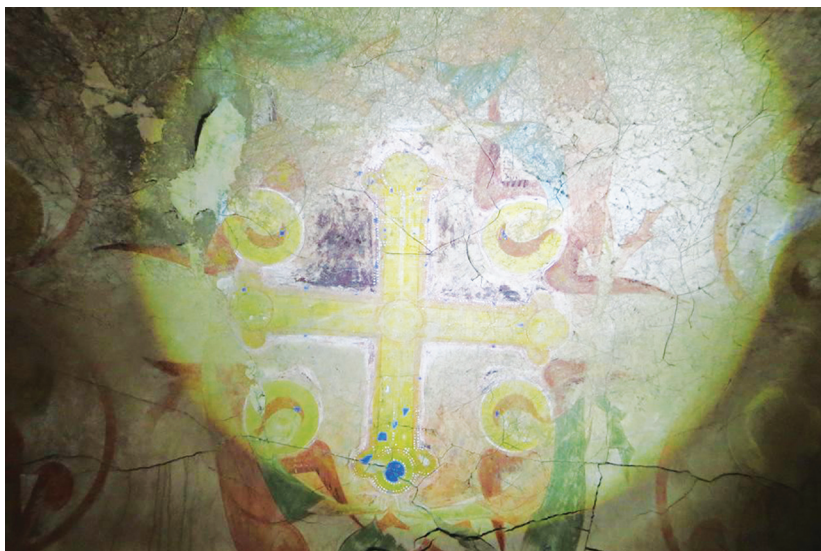
დოდორქის მონასტერში ახლად აღმოჩენილი ეკლესიის ფრესკები
(სავარაუდოდ XII-XIV ს.ს.)

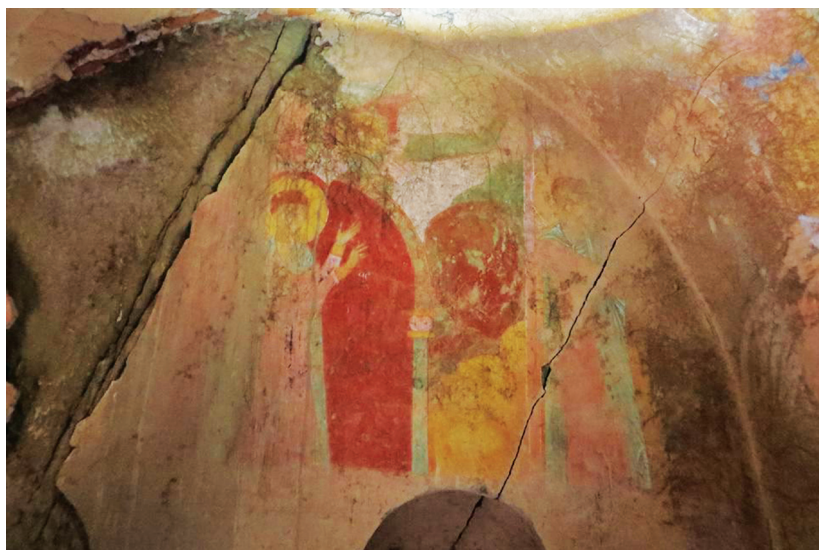
ღირსი დოდოს საფლავი

დოდორქის მონასტერში ახლად აღმოჩენილი ეკლესიის ფრესკები
(სავარაუდოდ XIII-XIV ს.ს.)

დოდორქის მონასტერში ახლად აღმოჩენილი ეკლესიის ფრესკები
(სავარაუდოდ XIII-XIV ს.ს.)

დოდორქის მონასტერში ახლად აღმოჩენილი ეკლესიის ფრესკები
(სავარაუდოდ XIII-XIV ს.ს.)

დოდორქის მონასტერში ახლად აღმოჩენილი ეკლესიის საძვალე

მროველ-ურბნელი მიტროპოლიტი იობი (აქიაშვილი)

მროველ-ურბნელი მიტროპოლიტი იობი (აქიაშვილი)

დოდორქის მონასტრის წინამძღვარი სქემარქიმანდრიტი
სერაპიონი (ნიკლაური)

ბერდიაკონი იოსებ მაშენებელი (კარელიძე)

დოდორქის მონასტრის წინამძღვარი სქემარქიმანდრიტი
სერაპიონი (წიკლაური) და
ბერდიაკონი იოსებ მაშენებელი (კარელიძე)

დოდორქის მონასტრის მამები მარცხნიდან მარჯვნივ -
სქემარქიმანდრიტი სერაპიონი (წიკლაური) - წინამძღვარი,
ბერდიაკონი იოსებ მაშენებელი (კარელიძე) ბერმონაზვნები
გრიგოლი (ბალაშვილი) პავლე (ხაჭვანი), თევდორე (ბარამაშვილი)

დოდორქის მონასტრის მამები მრევლთან ერთად

დოდორქის მონასტერში პირველი მანათობელი ჯვრის აღმართვა

სტიქაროსანი ბასილი უნაფქოშვილი

სტიქაროსანი თამაზ მარტიაშვილი

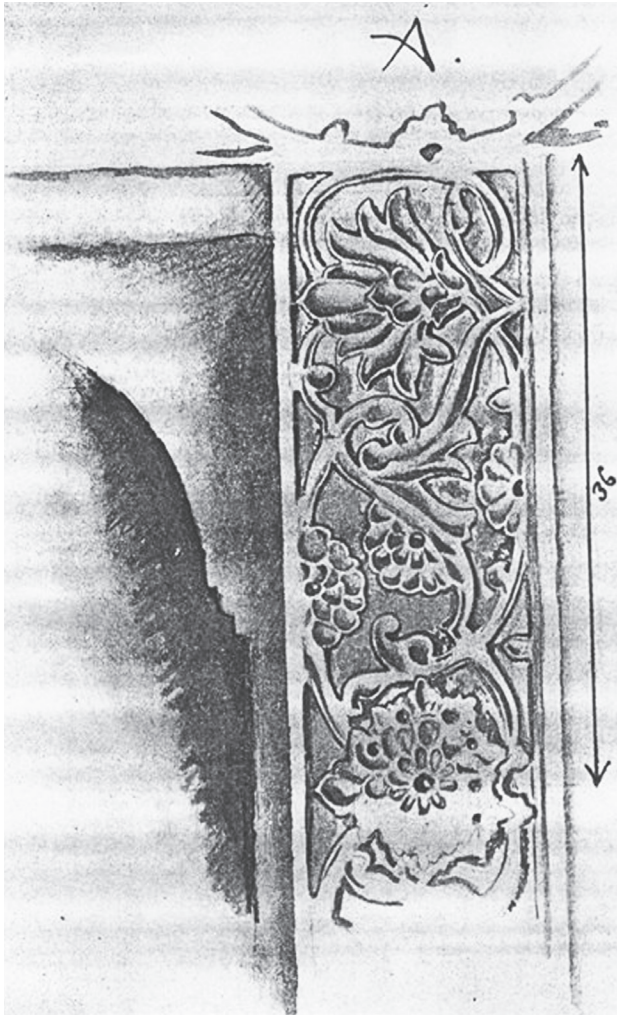
მგალობელი თამარ მარგიანი

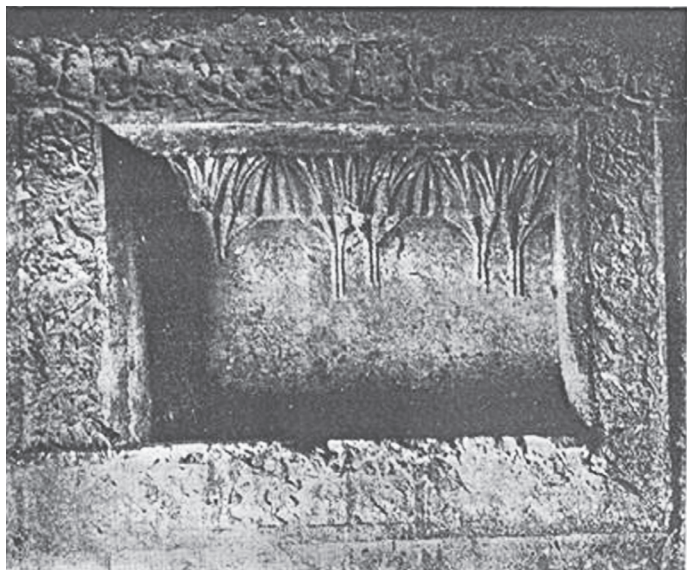
სოფელი უდაბნო (საგარეჯოს მუნიციპალიტეტი)

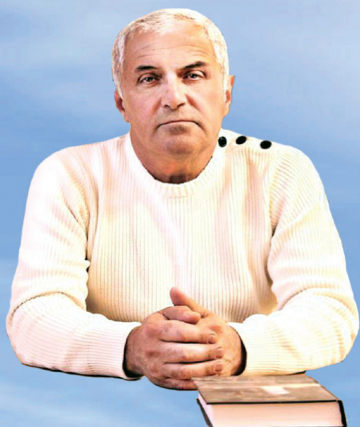
დოდორქის მონასტრის ჩუქურთმა

დოდორქის მონასტრის წინამძღვრის სენაკში
გამოკვეთილი ჩუქურთმა

დოდორქის მონასტრის წინამძღვრის სენაკში
გამოკვეთილი ჩუქურთმა

მონასტერში საღმრთო მსახურების განახლების დღიდან (2010 წლის 19 მაისი), იდუმალი ძალა მიხმობს ამ სინმინდისაკენ. ისეთი გრძნობა მეუფლებოდა, რომ ეს ყველაფერი ადრე მქონდა ნანახი და განცდილი. არქივებში მუშაობისას ნავანყდი ცნობას იმის შესახებ, რომ ჩემი წინაპრები, დედაჩემის დედის გვარიდან, ლაფერიშვილები ყოფილან დოდორქის მონასტრის ყმები, ხოლო მამის მხრიდან სიბოშვილები - ბერთუზნის ყმები. „სული სულს იცნობსო“ - ნათქვამია.

„დიდ ხარ შენ, უფალო, და საკვირველ არიან საქმენი შენნი“.

ISBN 978-9941-450-86-0

9 789941 450860